

Komt dat zien!

Tekst en foto's: Jan Jaap Boehlé

De meeste motten zitten overdag verstopt en zijn 's avonds en 's nachts actief. Je komt ze toevallig tegen wanneer ze op licht af komen. Dan wordt opeens zichtbaar hoeveel motten er, onzichtbaar, in de tuin zitten. Een leuke avondactiviteit is het lokken van motten met behulp van een laken en een lamp.

Vanaf het moment dat de mens 's nachts z'n eerste kampvuren maakte moet het ze opgevallen zijn dat het licht daarvan motten aantrekt. Hiervan maakte men later gebruik om ze te vangen. De oudste schriftelijke vermelding hiervan stamt uit 60-65 na Chr. van de Romeinse auteur Columella (de Rustica IX.14.9). Hij beschrijft het gebruik van een vlam in een tinnen doos met een nauwe opening waardoor de motten naar binnen gelokt werden. Eenmaal in de doos zitten ze gevangen. Het ging in dit geval om wasmotten, een soort die in bijenkorven leeft en soms tot de ondergang van een bijenvolk leidt.

Waarom motten op licht afkomen is onbekend. Er is een theorie dat ze voor hun navigatie gebruik maken van de maan en de lamp daarvoor

Motten kijken met behulp van een lamp.

(Foto: Koos van Brakel)

Hoe je motten met licht en lekkere luchtjes kunt lokken

aanzien. Wanneer je je voortbeweegt in een bepaalde hoek ten opzichte van de maan dan kom je vooruit in een rechte lijn. De lamp staat natuurlijk veel dichterbij en als mot vlieg je dan tegen de lamp. Een andere verklaring is dat ze misleid worden door het licht. Dit komt door de bouw en werking van hun facetogen. Hierdoor zouden ze het licht van een lamp als een lichtbundel zien en de ruimte er omheen als donker. Insecten trachten de lichtstraal te ontwijken waardoor ze tegen de lamp vliegen. Hoe dan ook, ze komen op licht af.

Allerlei motten te gast

De eerste keer dat ik met iemand meeging om motten met behulp van een lamp en scherm te bekijken was niet in een tuin, maar middenin een stikdonker bos in Zeeuws-Vlaanderen. Een kwiklamp van 400 watt werd op een statief geplaatst voor een wit scherm. De benodigde stroom kwam van een generator. Na het starten daarvan werd de ruimte opeens hel verlicht. Het was een geweldige ervaring, van alle kanten werden motten als het ware aangezogen. Ik verwachtte een tot vervelens toe gedraai en gebots tegen de lamp maar de meeste mot-

ten gingen op of in de buurt van het laken zitten. Een enkeling draaide wat rondjes om de lamp of

verdween in het duister. Er waren motten die nadat het licht aanging direct op het laken gingen zitten en daar de rest van de sessie bleven. Anderen namen even plaats om daarna weer in het duister te verdwijnen. Sommigen namen buiten het laken in het halfdonker plaats om na verloop van tijd weer te verdwijnen. Het is dus zaak wanneer je de motten goed wilt bekijken, determineren of aan anderen wilt laten zien een aantal vangpotten klaar te hebben staan. Het is mij die

avond ook gelukt om de motten die op het licht afkwamen te fotograferen, hiervoor bleven ze lang genoeg zitten.

Het weer was die avond niet al te gunstig, we hadden 25 soorten, waaronder een aantal die ik nog nooit gezien had. Deze manier van motten bekijken is natuurlijk kunstmatig maar je krijgt mooie soorten te zien die anders verborgen blijven. Ook geeft het een goede indruk van wat er in je tuin of in de buurt zit. Bovendien: het is simpel uit te voeren in je eigen tuin. Wat je nodig hebt is een lamp en een scherm van een wit laken dat je tussen twee palen of tentstokken spant, maar je kunt het ook gewoon op de grond uitspreiden en de lamp er boven hangen.

Geschikte lampen

Licht zoals wij dat zien is opgebouwd uit verschillende kleuren. Wanneer het licht gebroken wordt, zoals bij een de regenboog tijdens een regenbui, wordt het zichtbaar. Niet alle kleuren zijn voor het menselijk oog waarneembaar. Ultraviolet en infrarood zien wij niet. Insecten echter zien ultraviolette kleuren goed. Voor het lokken van motten is het daarom handig om een lamp te gebruiken die ook wat ultraviolet licht geeft. De twee lampen die hieraan het beste voldoen zijn kwiklampen (mv lampen) en Tl-buizen (actine) die fluorescerend licht geven. Kwiklampen hebben de nodige nadelen: ze gebruiken veel stroom en kunnen vaak niet rechtstreeks op het net aangesloten worden. Doordat ze erg heet worden bestaat het gevaar dat ze bij plotselinge regen knappen. De hoge lichtopbrengst

kan voor de burelen problematisch zijn. Hoe donkerder de omgeving des te doeltreffender, je lokt meer motten met één lamp dan met twee die een paar meter uiteen staan. Ik heb gekozen voor een aquarium-groeilamp. Dit is een Tl-buis die voor je gevoel weinig licht geeft maar waarmee ik toch aardig wat motten weet te lokken.

Geschikte avonden

Motten zijn het hele jaar aanwezig maar in december en januari kwam ik tot nu toe slechts vier soorten tegen. Zodra het warmer wordt neemt het aantal soorten toe. Ieder seizoen heeft zijn vaste gasten. Het is daarom leuk om verschillende keren te kijken. De top ligt rond juli. Het meest geschikt zijn warme, bewolkte windstille avonden. Warmte bevordert de activiteit van de motten. Hoe donkerder de omgeving, hoe effectiever de lamp werkt, het is dus beter om nachten met volle maan te vermijden. Winderig weer is ook niet gunstig, het laken vangt, zeker in verticale positie, teveel

Motten lokken met een stroopmengsel.

wind. Ook heeft het weer van de voorafgaande dagen effect. Koud weer en hevige regen kunnen zelfs een paar dagen negatief doorwerken. Warme, klamme bewolkte dagen zijn het productiefst. De beste

plaats voor een lamp is daar waar hij goed zichtbaar is, dus op een open plek of waar de takken niet te laag hangen.

Kokkerellen voor motten

Je kunt motten ook nog op een andere manier naar je tuin lokken. Zoals bekend voeden motten zich met nectar, andere zijn gek op rot-tend en gistend fruit. Motten zijn notoire drinkers. Een door ons samengestelde cocktail wordt in dank aanvaard. De cocktail moet kleverig, zoet en geurig zijn, dit laatste om de antenne van de mot

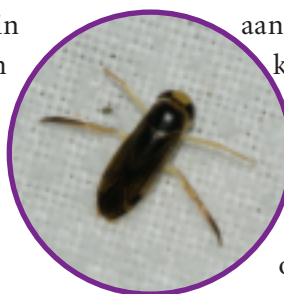
Motten lokken met licht en laken. (Foto: Koos van Brakel)

te prikkelen om op de cocktail af te komen. Als basis gebruik ik stroop. Hieraan voeg ik toe: rietsuiker, wat jam, het best is jam waarin stukjes vruchten zitten en die over tijd is en aan het gisten is, overrijpe bananen. Je mixt dit allemaal door elkaar. Als het te stroperig is kun je het in een pannetje verwarmen. Ik heb dat nooit hoeven doen omdat er voldoende vocht in de jam en in de vruchten zat. Om de geur te versterken voeg ik wat rum toe, bruine rum is het effectiefst. Je kunt ook bier toevoegen. Er zijn enthousiastelingen die met elkaar in competitie gaan met welk merk bier je het meeste soorten aantrekt, er is verschil. Als je van de blauwe knoop bent kun je altijd je toevlucht nemen tot een paar druppels azijn. Je smeert met behulp van een kwast je mengsel op b.v. boomstammen en vensterbanken. Wanneer je dit op verschillende plaatsen in de tuin doet vergroot je de kans op het aantrekken van meer soorten. Ik breng het meestal aan voor de schemering. Vaak is het na een uur al raak en zijn de eerste gasten aanwezig. De grap is dat veel soorten zo opgaan in het consumeren dat ze goed te observeren zijn. De alcohol zal daar misschien debet aan zijn. Sommige motten zijn wel een halfuur of langer bezig met drinken. Ze worden iets trager, wat voor het observeren gunstig is. Wanneer ze genoeg gehad hebben zijn ze altijd in staat om hun vlucht te vervolgen.

Verrassingen

Het lokken en kijken naar motten zit altijd vol verrassingen, met onverwachte bezoekers en aantallen. Houd er rekening mee dat niet alle

motten netjes op het laken landen maar ook ernaast. Naast motten worden er nog meer bezoekers aangetrokken zoals wantsen, kevers, waterkevers, sluipwespen en ook wel spinnen. Maar motten zijn het meest aanwezig. Het gekste wat ik tot nu toe op een laken op de grond uitgespreid tegenkwam, na even weg geweest te zijn, was een egel.

Meer weten

Met behulp van licht naar motten te kijken is populair en veel educatieve tuinen doen dit regelmatig, zoals de Hortus in Haren en de Kruidhof in Buitenpost. Dit jaar willen we dit ook doen in Domies Toen in Pieterburen. Hou de activiteitenkalenders van de verschillende tuinen in de gaten. Het is een leuke ervaring die de ogen opent.

Op 22 juni de nacht van de nachtvlinder. Verspreid door het land kunnen nachtvlinders bekeken worden, onder deskundige begeleiding. Meer informatie: www.nachtvlindernacht.nl

De foto's laten zien wat er zoal langs kan komen, ook andere insecten dan motten worden regelmatig aangetroffen.